

bere burua, Jauntxokeri ori, bere izatez, erritarren egizko eritzi libre baten etsaia baita derrior.

"Ain zuzen, aren izaera berak inpe-
ratzen baititu, Jainkoagandik izanik bi-
zi-maillei dagozkien Jainkoaren ordena
ta neurrizko autonomi auek."

"Erri-eritziaren morrontzara leialki ja-
rri denak —gizarte-agintaritzaz edo pren-
sa bera izan— baztertu egin bear ditu
gezur ta zirikatze gaiztoak. Ez aal da
espiritu eta gogo jokaera au guda-giroa-
ren uxatzaillerik benetakoena Baiña,
beste aldetik, dalako erri-eritzi ori go-
goz edo bearrez [goitik] bizkarreratua

denetik; gezur bidez, aurre-eritzi edo
alderdikeriz, estilo-paltsoz abotsera ta
kiñuen bitartez edo sumimena zirika-
tuaz, gizonok geure aburu ta usteak
oiñarrizkeo dugun eskubidea ametsezko
biurtzean, inguru sargori eta gezur ta
kaltezko bat sortzen da, eta onek, gu-
txiena uste dela, gertakizunen artean
[...] ito ta loarazi egiten ditu gizonak,
eta beren ondasunak arriskuratu ta bai-
ta beren odola paltsokeri ta gaiztake-
riaren alde ixurtzera beartu ere. Bene-
tan: erri-eritzia libertatez adierazten ez
dan tokian, arrisku gorrian dago pakea."

PIO XII'ak Periodista katolikoeri
-1950'ko otsaillaren 17'an-

CONTRA FACTUM NON VALET ARGUMENTUM

B ETA V EUSKAL-ORTOGRAFIAN

Aurreko bi YAKIN'txoetan jardunaldi bat egin da gai onetzaz. Baiña, agi denez,
emen ez diteke urrutira joan; onegatik emen diogun onen bidez amaitzen dugu
eztabaida.

Andik eta emendik eskutitz gogor eta ain gogor ez diranak eldu zaizkigu,
ta onela, argi dago, ez dezakegu tajuzko elkarriketarik egin. Beraz, gauzak bere
lekuan apalatuaz, ona zer diogun:

1) "Galdera batzu" egin zitunak bere bosgarren puntuan A. Villasante'ren
itüzpideaz galdetzen zuen. Galdera au egitea zillegi zitzaion noski, eta ez daukagu
iñorekin asarratu bearrik.

2) "Erantzun naiez" lantxoan I'tar J.'k, Aita Villasante'ren eritzia eman
zuen. I'tar J.'rena etzuen iñork eskatu, ta onegatik ezta onek bereatzaz ezer esan
ere. Baiña iñor asarratu ez dakigun, zera esan dezakegu: I'tar J.'rena ez da bere
lantxo artan argitaratua.

3) Gaiñerakoan, YAKIN'en idazleetako bakoitzak, gai ontan, bere irizpide ta
jokabideak jarrai ditzazke.

YAKIN'en zuzendaritza oarra

BIZKAITAR BI'RI ERANTZUNA

1) Irigoien iaunari

"Nun nondik datorren errez ikusi leite-
ke" diñozu. —Ni baiñon abillago zara. Nik
ez dot aen garbi ikusten.

"Gaur egunean aozko izkeran oraindik
gutxi zabaldua da forma laburtu ori, nos-
ki", diñozu ere. —Napar-Guipuzkoetan

amarretatik bederatzik "nun" esaten dabe-
la, Yon Etxaidek bere autortuten dau.
[EUSKERA, 1960, 71-23, 1.º: "Erriak gaur-
gaurkoz amartatik bederatzitan *dun*, *nun*...
erabiltzen du. *Nuan* eta *nusen*, berriz (oro-
bat, *duan-duen*) kaletarren batzuk erabilli
lezakete, baiñan, ene ustez sermolarien

gazteak ikararazteko **superdreagnout** omen da. Zer filosofu erosoia au! Auzi-zailak alde batera utzi. Ala ere, onela pake-pixka artzen ba'du, Leartza baiño filosofuago da; au beti bere urduritasunera biurtzen baita, kakalardoa bere opiltxoetara bezela.

Leartza filosofian jantzia ez ba'dago, beste oinbeste erlijioan. "Jesusek piztu zuanean (sic piztu zanean ordez), ezpide zian tutik esan beste munduaz... Zergatik?" Piztu zan egunean zerura joan zan, lapur ona atzetik zula; baiñan andik egunero agertu zitzaien Apostolueri, berrogei egunez dagokala. Eta zertaz itzezin zien? —**De regno Dei**. Tutik esan ez, eta zeru-erriaz bestetaz ez mintzatu!! Leartza jauna, gizonak astakirtena izatekotan, olakoxea nai luke. Kirtenkeri aukeratu goazen liburuaren euskerara.

Leartzak euskeraz ba-daki, ez gutxi ere: iztegi aberatsa du, esaera ere bai; ba du eragiña, ba-du zartzua (garbo); ba ditu, parrafo bat baiño geiago, euskal-idazlerik onenak bere egingo litukenak. Bakoitzari berea; baiñan utsak ere ba'ditu erruz, 323 uts, irureunda ogeitiru, 152 orrialdetan. Lapitzez markaturik dauzkat liburuan bertan. Buruenak zazpi ditu, geienik berrizkotzen ditunak: 1) bere, bera, berak, beren, &, aren, ua, aiek, aien, ordez; 2) ere, ia beti oker darabil; 3) egon ordez izan; 4) egin (galdekizun edo inquisitivo ez danean ere); 5) adi-jabe edo sujeto'a -k'rekin edo ain gabe, naastu egiten ditu; 6) al, ala ordez ahal; 7) -la ordez -na, a. b.: badakit ala dana. Gure aldean ez det beñere entzun, eta belarrian miñ aundia ematen dit.

Egon ordez izan. Gure pizkundeko aurren-berri artan, zenbait idazle napar-euskalkira jotzen asi ziran, batez ere Orkaiztegi Jaunak Mendibururen Otoiz-gaiak argitara eman zitunean, edo Eleizalde'ren aholkuz, edo Aita Erroman Bera'ren adiskidegoz. Esaterako, gose **naiz**, egarri **naiz**, nago ordez. Gure egon eder onek ba du eginkizun jakina, **egoe**-ra adierazteko. Eguzkialdeko gure anaiak eta eguzkialdeko naparrak galdu dutelako, guk ez al diogu eutsi bear gureari?

Zazpi uts-mota aukeratu, berrizkoak kopuratu ezker, eun pasatxoak egingo ditutela nago. Beste gaiñerakoak alde batera utzita, leenbizikoa artuko det aztertzeke, irakaskizun aundia baitu. Lenengo 50 orrialdeetan ogei ta bost aldiz ateratzen du. Aspaldi ontan arau-billa ibiliñ naiz, eta bururako arau edo teoriakin ez det ezer iritxi. Orain egun batzuk, Leartza rakurtzen ari nintzala,

arau bat asmatu nuun eskurakoa, edozeinek ondo erabili dezakena, arrazoia atxikitzen ez ba'du ere: erderazko **su** **suyo** orren aurretik, **gizon**, emakume, etxe, gauza (noiz eta nola) ipiñi; baiñan itz oieri -k atzetik erauntsi gabe; -k orrek uztarrerazi egiten baitu **su**, **suyo** ori, eta ordun **bere** bear du; **da'rekin** eta **zan'ekin** ez diteke uztartu, itsusi gelditzen baita; "etxe au berea da" ordez "gizonak etxe au berea du". Ederki uztartzen da **du'rekin**. Goazen esenpluetara:

"Olejua... igo nintzan bere ofizinara" (3'gn, orriald. azken lerroan). Ez diteke esan euskeraz igo nintzan (gizon) **bere** ofizinara, gizon **aren** ofizinara ordez. **Gizon** kendu eta kito. Obeto, bere ofizinara joan nintzaion, eta obeto, ofizinara joan nintzaion, bere kenduta.

"Olejua... kotxea artuta, bere (Monikaren) etxera joan zan". (15-18). Kotxea artuta (emazteki) bere etxera joan zan; (emazketi) aren etxera.

"Bere ikarak atsegin eman zidan" (9-1). (Gizon) aren ikarak.

"Errodrigo... bere etxean dantza izango zuten". (5-14). (Gizon) aren.

"Narda ematen zidaten bere kiñadak" (19-azken-ald.). (Gizon) aren.

"Bere lizunkeria zabarrak izkutatu egiten zuten bere zabartasuna (19-erditik beerago). Aren, aren.

"Bistan zan (zegon) bere azalkeria" (7-azken-ald.). Gizon aren.

"Olejuaren aurpegi gorrixka... begi urdiñak... bere abotsa... bere karraisiak... bere arrokeria" (22, azkenean). Au erdera uts utsa da: **sus**, **sus**, **sus**. Lenbizikoa **aren** egifi ezker, beste guziak kendu ditezke, ez bere ta ez aren.

"Enaiz bere izenaz oroitzen" (28-14). Gizon, emakume, aren.

"Bere ontzia urpetik omen zijoan". Aren ontzia.

"Bere ustez etzegoan erdian geratzerik" (32-22). Aren. Beste aldera ere esan diteke: Gizon arek **etzeukan** erdian gelditzerik (bere ustez).

"Bere itsasoa gizonaren asmamena da, eta bere ontzia guzien biotza". Oso illun euskeraz, erderaz dagolako. Ipiñi dezagun **du'rekin**: Gizonak **bere** asmamena **du** ontzia; bere ontzia guzien biotza?